

เสี่ยงแห่งความ

สงบ

ธรรมะเล่มน้อย

เป็นหนังสือธรรมะขนาดพกพารายเดือน ๑๒ เล่ม ๑๒ เดือน เพื่อเจริญสติและแสวงหาปัญญาเบื้องต้น สำหรับผู้ไม่มีเวลาศึกษาเนื้อหาโดยละเอียด สามารถมีส่วนร่วมได้โดย

๑. ผู้ที่อ่านแล้วคิดว่าดีมีประโยชน์ โปรดส่งมอบให้แก่ผู้อื่นต่อ เปรียบดังท่านให้ทาน

๒. สนับสนุนการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มน้อยตามกำลัง

๓. เลือกจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเล่มน้อย เพื่อเผยแผ่ในวาระต่าง ๆ เช่น งานวันขึ้นปีใหม่ งานวันเกิด งานสมรส งานเฉลิมฉลอง งานบุญ งานศพ ฯลฯ โดยสามารถเลือกเอาเฉพาะ ส่วนที่เป็นธรรมบรรยายและพิมพ์บางส่วนเพิ่มเติมได้

ธรรมะดี ๆ มีติดตัวไว้ เพื่อเจริญสติและปัญญา

ร่วมเป็นเจ้าของภาพพิมพ์ธรรมะเล่มน้อยได้ที่

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

โทร. ๐ ๒๙๓๖ ๒๘๐๐

เสียงแห่งความสงบ

จากคติธรรม

ของพุทธทาสภิกขุ

พระพุทธภิกษุที่ว่า “นตฺถิ สนฺติ ปรํ
สุขํ — สุขอื่นนอกจากความสงบไม่มี”
นั้นแหละเป็นหลักที่สั้นที่สุด แต่มีความ
หมายไว้มากที่สุด, และเป็นหลักที่ใช้ได้ทั้ง
ทางทฤษฎี และทางปฏิบัติ ตั้งแต่เบื้องต้นที่สุด

จนถึงเบื้องสูงที่สุด ใช้ได้ทั้งมหาวาส และ
บรรพชิต ทั้งทางคดีโลกและคดีธรรม ฯ [๑]

ความสงบนั้น ตามนัยแห่งพยัญชนะ
หมายถึง ความที่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเดือดพลุ่ง
ขึ้นมา และยุบเย็นลง : ความเดือดพลุ่ง
สมมติเป็นฝ่ายทุกข์ เพราะร้อน, ความยุบ
เย็นลงไป สมมติเป็นฝ่ายสุขเพราะเย็น. แต่
ตามนัยแห่งความหมายทางจิตใจนั้น ความ
สงบหมายถึงความจาง และความดับแห่ง
ตัณหา — ความดิ้นรนร้อนในใจของคนเรา ฯ

[๒]

คนทุกคนซึ่งมีความปรารถนา ก็หา “สิ่ง

สนองความอยาก” มาป้อนให้ความอยาก
 ของตนยุบหายไปเป็น “ความสงบ” แต่
 เป็นความสงบอย่างเทียมทางฝ่ายโลก ซึ่ง
 เป็นของชั่วคราว. ส่วนความสงบที่แท้ทาง
 ฝ่ายธรรมนั้น แทนที่จะหา “สิ่งสนองความ
 อยาก” มาป้อนให้ เรากลับหาวิธีใดวิธีหนึ่ง
 มาทำลาย หรือตัดรากของ “ความอยาก” นั้น
 เสีย ฯ. [๓]

ความสงบทางฝ่ายธรรม จัดเป็นความ
 สงบที่แท้, ตรงกันข้ามจากความสงบอย่าง
 เทียมทางฝ่ายโลก. ความสงบที่แท้ยอมให้
 ความสุขที่แท้ ความสงบที่เทียมก็ต้องให้

ความสุขที่เทียม เป็นธรรมดา ฯ [๔]

ความสงบสองชนิดนี้ เปรียบได้กับ
เมื่อคนเรามีอาการปวดท้อง ซึ่งนับว่าเป็น
ความทุกข์โพล่งขึ้นมา ก็ทำให้สงบลงไปด้วย
การรับประทานยาร้อน ระวังความปวดได้
เป็นการหายปวดท้องอย่างเทียม ซึ่งไม่ช้า
จักปวดใหม่. แต่ถ้าใช้ยาระบายของเสียออก
หรือตัดต้นเหตุของการปวดท้องเสียให้เด็ดขาด
การหายปวดท้องนั้นก็เป็นอย่างแท้ ฯ [๕]

มีผู้เข้าใจว่า ถ้าเป็นเรื่องทางโลกๆแล้ว
ย่อมไม่มีความสงบ หรือความสุขอันเกิดแต่
ความสงบ นั้นเป็นเพราะมองข้ามความสงบ

อย่างเทียมไปเสีย. คุณเถิด นายที่ชั่วร้าย ได้
 ตบตีว่าสมใจแล้ว ก็พอใจเป็นสุข หายโมโห.
 ความร้อนของเขาระงับลงได้เป็นความสงบ
 แต่เป็นอย่างเทียม, ความสุขของเขาจึง
 เป็นสุขอย่างเทียม และน่าสมเพช ฯ [๖]

ใจความสำคัญมีอยู่ว่า ขึ้นชื่อว่าความ
 พอใจ หรือความสุขแล้ว ไม่ว่าจะชนิดใดระดับ
 ใด ย่อมมาจากความสงบชนิดใดชนิดหนึ่ง
 ทั้งนั้น. ถ้าความสงบเป็นชนิดแท้ ความสุข
 ก็พลอยแท้ไปตาม, ถ้าเป็นความสงบเทียม
 ความสุขนั้นก็เป็นที่น่าสงสาร ด้วยเหตุนี้ จึง
 ขอยืนยันตามพระพุทธภาษิตนั้นอีกว่า “สุข

อื่นนอกจากความสงบแล้วเป็นไม่มี” ๑. [๗]

ทำไมสุขอื่น นอกจากความสงบ จึงไม่มี? เพราะมีความจริงอันเด็ดขาดสั้น ๆ ว่า สิ่งอื่นไม่สามารถกลบทับ, ไม่สามารถข่ม, หรือไม่สามารถตัดรากแห่งความอยาก ความปรารถนาของจิตได้ จึงไม่สามารถทำให้เกิดรสนิยมที่คนเราสมมติเรียกกันว่า “ความสุข” ขึ้นมาได้ ๑. [๘]

เมื่อพิจารณากันถึงอาการ ก็จะเห็นได้ว่า สิ่งที่ไม่สงบหรือลูกโป่งนั้น จะต้องไหล ลูก และเผาไหม้เรื่อยไป จนกว่ามันจะซาลง และสงบ. ส่วนสิ่งที่สงบย่อมมีอาการตรงกันข้าม

เช่นน้ำที่สงบ ย่อมไม่ไหล ไม่กระเพื่อม ลม
ที่สงบย่อมไม่พัดไป ไฟที่สงบย่อมไม่ลุก ดิน
ที่สงบย่อมไม่มีการเผาไหม้ ไม่ยุบไม่พอง ฯ

[๙]

อาการที่ไหลไป เป็นต้นนั้น เป็น “ความ
ต้องการ” ของธรรมชาตินั้น ๆ แม้จะเป็นสิ่ง
ที่ไม่มีชีวิตจิตใจ มันก็ยังเป็นความต้องการ
ของกฎธรรมชาติชนิดหนึ่ง ๆ อยู่ในตัวมัน
เอง ฉะนั้นมันจึงหยุดไหลไม่ได้. ถ้าหยุด
ไหลได้เท่าใด ก็เป็นความสงบเกิดขึ้นเท่านั้น
ส่วนที่ยังต้องไหลไปเพียงใด ก็เป็นความ
ไม่สงบ ซึ่งเป็นลักษณะแห่งความทุกข์

เพียงนั้น ๆ. [๑๐]

ความไม่สงบ หรือความหวั่นไหวใน
 อาทิตย์จักรวาลนี้ คือความที่ดาวเคราะห์ทั้ง
 หลาย ต้องต้านทานความดึงดูดของดวง
 อาทิตย์ จนกระทั่งต้องหมุนไปรอบ ๆ ดวง
 อาทิตย์ เกิดมีความไหลอย่างสับสนอลหม่าน
 อยู่ในทุก ๆ ปริมาณ ที่ประกอบขึ้นเป็นดวง
 อาทิตย์ของดาวเคราะห์ทั้งหลาย, จึง
 หาความสงบมิได้ แม้ในส่วนที่เป็นเพียงวัตถุ
 ไร้อชีวิตวิญญูณนั้น ๆ ๆ. [๑๑]

ในฝ่ายนามธรรมหรือจิตใจ ก็ทำนอง
 เดียวกัน คือนามรูปของชีวิตทุกกลุ่ม ถูก

“ความสงบ” คุณเข้าหาศูนย์กลางแห่งความสงบ ตกอยู่ภายใต้อำนาจความดีของคุณของความสงบ. เมื่อในตัวมัน ยังมีกิเลสเป็นเครื่องต้านทาน ก็ไม่ยอมวิ่งเข้าสู่ความสงบ จึงต้องวิ่งว่อนไปมา เป็นความหวั่นไหววุ่นวายเกิดขึ้น จนกว่ามันจะตกลงสู่ธรรมเป็นที่สงบแห่งนามรูปทั้งปวง ฯ [๑๒]

หากมองดูโดยปฏิโลมจากอีกทางหนึ่ง คือมองไปจากสิ่งต่าง ๆ ที่กำลังดิ้นรน หวั่นไหวอยู่ในบัดนี้ เราจะเห็นว่า การดิ้นรนของธรรมชาติทุกอย่าง ที่กำลังดิ้นรนอยู่นั้น มันดิ้นรนเพื่อไปสู่ความสงบในที่สุด มิใช่ดิ้นรน

เพื่ออย่างอื่นในที่สุด แต่ตลอดเวลาที่ยังไม่ลุถึงความสะดวก มันก็ต้องดิ้นเพื่อให้ลุถึงความสะดวกอยู่รำไป ฯ [๑๓]

การดิ้นรนของคนเรา ในด้านการบ้านการเมือง ก็เพื่อความสงบสุขของบ้านเมือง แม้แต่ลัทธิใหม่ ๆ ที่ฝืนเกิดขึ้นในโลก เป็นลัทธิชั่วสุดหรือขวาสุด ลัทธิไหน ๆ ก็ตาม เกิดขึ้นมาได้ก็เพราะเนื่องจาก “ความไม่สงบ” แบบใดแบบหนึ่ง เป็นมูลเหตุ เป็นการดิ้นรน เพื่อสร้างความสงบแบบอื่นอีกแบบหนึ่ง ในเมื่อแบบอื่นไม่เหมาะแก่ถิ่นหนึ่ง ๆ ในสมัยหนึ่ง ๆ ในความจำเป็น

อย่างหนึ่ง ๆ ๑. [๑๔]

การสงคราม ก็คือการดิ้นรนของแต่ละประเทศ เพื่อหาทางออกไปสู่ความสงบอีกแบบหนึ่ง ๆ ตามอุดมคติหรือตามความจำเป็นของตน ๆ. การเศรษฐกิจของชาติหรือของส่วนเอกชนก็ตาม เป็นการดิ้นรนเพื่อคลายภาพชนิดใดชนิดหนึ่ง หรือนัยหนึ่ง ก็คือดิ้นรนเพื่อความสงบทางด้านปัจจัยเครื่องยังชีวิตนั่นเอง ๑. [๑๕]

การดิ้นรนของชีวิตคนแต่ละคน ก็เพื่อความสงบอย่างใดอย่างหนึ่งดังเราจะเห็นได้ว่า : การกินการนอน ก็เป็นการดิ้นรน เพื่อ

ร่างับความหิวกระหาย หรือความเหน็ดเหนื่อย
 ของสัตบุรุษชาตญาณที่ต้องการขยายตัวออกมา
 ออกไปนั่นเอง. การบริโภคคาม ก็คือการ
 ดิ้นรนโดยไม่รู้สึกรู้ตัว เพื่อหาสิ่งใดสิ่งหนึ่งมา
 หยุด “ความต้องการ” ของจิตใจส่วนหนึ่ง ๆ
 หรือของ “ความต้องการ” ของสัตบุรุษชาตญาณ
 แห่งการสืบพันธุ์ล้วน ๆ ก็ตาม ฯ [๑๖]

การแต่งกาย ทั้งที่แต่งเพื่อความงาม
 และแต่งเพื่อความมีระเบียบ ก็คือความ
 ดิ้นรนไปสู่ความสมประสงค์ ของ
 สัตบุรุษชาตญาณแห่งการอยากอวดความงาม
 หรืออวดความมีระเบียบ ดังเช่นที่ แม้แต่

สัตว์เช่นนกและไก่ก็ทำเป็น ดังนั้น จึงเป็นการดิ้นรนเพื่อความสงบรำงับชนิดหนึ่ง อีกนั่นเอง ฯ [๑๗]

การศึกษา คือ การดิ้นรนเพื่อสมประสงค์ของสัตยูชาตญาณแห่งการอยากรู้อยากเห็น ซึ่งติดมาแต่กำเนิดและลูกลามยิ่งขึ้นทุก ๆ วัน; แม้ที่สุดแต่การได้ดีเขา ด่าเขา จนสมแค่นั้นก็เป็นการดิ้นรนเพื่อความสงบ โดยการระบายความร้อนหรือโทสะออกไปนั่นเอง. การดิ้นรนทุกอย่างจึงเป็นการดิ้นรน เพื่อความสงบโดยส่วนเดียว ฯ [๑๘]

การดิ้นรนของสัตว์และพืช ก็ทำนอง

เดียวกับของมนุษย์ : การแสวงหาอาหาร การกินอาหาร การเจริญเติบโตของมันก็ดี ล้วนแต่เป็นการดิ้นรนโดยที่มันไม่รู้สึกรู้ว่าเพื่อไปสู่ความสงบ; แม้อัตว์หรือพืชนั้นๆ จะรู้จักแต่เพียงความต้องการอาหาร เพื่อความงอกงามของมันเองก็ตาม ความงอกงามของมันก็งอกไป เพื่อความหยุดงอกไม่ต้องงอกอันเป็นความสงบที่มันเองไม่อาจจะรู้จักอยู่นั่นเอง ฯ [๑๙]

มนุษย์เราเอง ก็ยังไม่ค่อยรู้สึกกันเลยว่า เรากินเพื่อจะไม่ต้องกิน หรือกินเพื่อจะได้หยุดกิน แต่ไปรู้สึกกันอย่างมาก ว่ากินเพื่อ

ความเอร็ดอร่อย ถูกอกถูกใจเสียอย่างเดียว.
 ด้วยเหตุนี้เอง ความดิ้นรนเรื่องกินจึงเลย
 ขอบเขต จนเป็นการลืมหืม หาคความสงบมิได้
 และกลายเป็นทางมาแห่งความไม่สงบโดย
 ประการทั้งปวง ฯ [๒๐]

ธรรมชาติที่อยู่ในสภาพขนาดยังไม่ถึง
 สัตว์และพืช เช่นแร่ธาตุต่าง ๆ ตลอดถึงดวง
 จันทร်ดวงอาทิตย์ ก็ล้วนแต่เป็นปรากฏการณ์
 อันเกิดขึ้นจากการดิ้นรนของธรรมชาติเอง
 ทั้งนี้; หากไม่มีการดิ้นรนอย่างใดอย่าง
 หนึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอยู่ในนั้นแล้ว จักไม่มี
 ปรากฏการณ์อันใดแสดงออกมา เป็นนั่นเป็นนี่

ให้ปรากฏแก่ตาเราได้เลย ฯ [๒๑]

ความคืบร่นของสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น
กรวดทรายเป็นต้น มีขึ้นได้เพราะความที่มัน
ตกอยู่ภายใต้อำนาจแห่งกฎของเวลา กล่าว
คือกฎแห่งความที่สิ่งทั้งปวงจักต้องไหลไป
ด้วยความเปลี่ยนแปลงอันเราวัดได้ด้วย
ลักษณะหนึ่ง ๆ ของมัน ที่กำลังแปรไป ฯ

[๒๒]

แม้ความคืบร่นของตัวกาลเวลาเองนั้น
เล่า ก็เป็นการคืบร่นออกไปหา “ความสงบ
ของกาลเวลา” กล่าวคือความอยู่นอกกฎ
ของกาลเวลา อันจัดเป็นฝ่ายอสังขตะ หรือ

นิพพาน. ฉะนั้นธรรมชาติทุกอย่าง ที่ตก
 อยู่ในอำนาจกฎของเวลา หรือความต้อง
 เปลี่ยนแปลง จึงได้คืนรนาทางออกไปสู่
 “ความไม่ต้องคืนรนา หรือเปลี่ยนแปลง”
 กล่าวคือ อสังขตะ หรือนิพพานอีกเหมือนกัน;
 ซึ่งมันจะพบได้อย่างไรนั้น เป็นเรื่องที่ต้อง
 ศึกษากันเป็นพิเศษ ฯ [๒๓]

โดยสรุปแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างคืนรนาไป
 หาความสงบ. ถ้ายังไม่ได้ ไม่ถึง อยู่เพียงใด
 สิ่งที่เราเรียกกันว่า “ความสุข” ก็ยังไม่มี ไม่ว่า
 จะเป็นความสุขอย่างแท้ หรืออย่างเทียม. การ
 คืนรนาทุกอย่างทุกคราวของมนุษย์ สัตว์ พืช

และแม่ของธรรมชาติที่ไม่มีชีวิตทั้งหลาย ก็
 ล้วนแต่เพื่อจะร่างรับ “ความต้องการ” ชนิด
 ไตชนิดหนึ่งเสมอไป ฯ [๒๔]

ความต้องการของสิ่งที่ไม่มีชีวิต ก็
 เหมือนกันกับความต้องการของสิ่งที่มีชีวิต
 ต่างกันก็แต่ว่า ในสิ่งที่ไม่มีชีวิตนั้น มันไม่มี
 อะไรจะรู้สึก “ความต้องการ” ของมันเท่านั้น.
 ทั้งนี้เพราะว่าตัว “ความต้องการ” นั้นเป็น
 แต่ปฏิกิริยาอันหนึ่ง ซึ่งเป็นผลเกิดมาจาก
 เหตุอื่น ๆ ที่ผลักดันไป ปรุ่งแต่ง ทอยยกันอยู่
 หลายชั้น ฯ [๒๕]

สสารหรือวัตถุธาตุทุกชนิด ย่อมมี

พลังงานอยู่ในตัวมันเอง ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง จึงมีความเปลี่ยนแปลงในตัวเองได้. อำนาจที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง หรือความไม่สงบนั้นเอง คือสิ่งที่เราเรียกกันว่า “ความต้องการ” ในระยะแรกพักตัว; ฉะนั้น สิ่งทุกอย่างสามารถมี “ความต้องการ” ได้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็่็นสิ่งที่ถือกันว่ามีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม จะต่างกันก็แต่ระดับ ๗. [๒๖]

รูปร่างแห่ง “ความต้องการ” จะมีอย่างไร ย่อมแล้วแต่สิ่งที่เข้ามาเป็นปัจจัยแวดล้อม ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง : เช่น “ความต้องการ” จะไปจากที่นี่ ย่อมเกิดขึ้น

จากการถูกระทบกระทันหัน จนทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพอื่น. ถ้าสิ่งถูกระทบนั้นเป็นชั้นที่มีชีวิตจิตใจ ก็สามารถมากขึ้นไปถึงการคิดนึกในการไปเสียในที่อื่น. แม้แต่ต้นไม้เมื่อถูกบังแสงแดด ก็สามารถสร้างเซลล์เป็นกิ่ง เป็นใบ ให้งอกยื่นออกไป ในทางที่ไม่ถูกบังแสงแดด ซึ่งนับว่าเป็นความต้องการของมันนั่นเอง ฯ.

[๒๗]

ธรรมชาติล้วน ๆ ที่ไม่มีชีวิต ก็มี “ความต้องการ” ที่มีรูปจางลงไปกว่าพืชและสัตว์; เพราะเหตุที่ชีวิตของมันยังดำเนินไป จนเรา

ไม่เรียกกันว่าชีวิต มันเป็นชีวิตที่ยังหลับอยู่ แต่มันก็ตกอยู่ภายใต้กฎแห่งการที่จะถูกผลักดัน หรือปรุงแต่ง และมีปฏิกิริยาเกิดขึ้นเป็นรูปร่าง ว่ามันจะต้องเป็นไปอย่างนั้น เป็นไปอย่างนี้ ซึ่งถ้ามันมีความรู้สึก นั่นก็คือ “ความต้องการ” ของมัน ฯ [๒๘]

ทุก ๆ สิ่งที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจอันหนึ่ง คืออำนาจแห่งการปรุงแต่ง หรือผลักดันแล้ว เราจะเห็นได้ว่าสิ่งนั้น ๆ ทั้งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ย่อมต้องได้รับปฏิกิริยาอันถูกสมมติ เรียกว่า “ความต้องการ” นี้ ด้วยกันทั้งนั้น. ฉะนั้นมันจึงคืนรนอย่างเดียวกัน คือคืนรน

ไปหาความหยุดถูกปรุงแต่ง หรือหยุดถูก
ผลัดกันอย่างเดียวกัน ฯ [๒๙]

ทุก ๆ สิ่งจะต้องเปลี่ยนไป ๆ หรือเรียก
อีกอย่างหนึ่งว่า “วิวัฒนาการ” เรื่อยไป
จนกว่าจะถึงแดนที่ให้หยุดได้ ไม่มีการ
คืนรนอีกต่อไป ซึ่งเรียกตามโฆหารธรรมว่า
“นิพพาน” แดนเป็นที่หยุดคืนรน หรือเป็น
ที่เข้าไปสงบ ของสิ่งที่มีปัจจัยปรุงแต่งผลัด
กันทั้งปวง ฯ [๓๐]

ในระหว่างที่สิ่งทั้งหลาย กำลังคืนรน
วนเวียนอยู่อย่างไม่รู้จบนี้ ก็เท่ากับมัน “เดิน
ทาง” ไปสู่ความหยุด หรือความสงบ หรือ

นิพพาน ซึ่งเป็นความสงบอันแท้จริง, ในระหว่างทาง ที่มันยังมีความรู้น้อยเกินไปจะมีพบบ้างเรื่อย ๆ ก็แต่ความสงบชนิดเทียม ซึ่งให้ความสุขอย่างเทียม ทั้งนี้ย่อมแล้วแต่ว่า ธรรมชาติที่เป็นความรู้แจ้ง ได้ค่อย ๆ เกิดมีขึ้น ในสัตว์หรือสังขารนั้น ๆ มากน้อยเพียงใด ฯ [๓๑]

ขณะที่อยู่ในระหว่างการเดินทาง หากได้พบความสงบที่ยังเป็นของเทียม ก็ยังดีกว่าที่จะไม่พบความสงบเสียเลย และเป็นความจำเป็นของการเดินทาง ที่จะต้องมีความสงบเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงไปพลาง; แม้

จะเป็นความสงบอย่างเต็ม หรืออย่างไร
ก็ตาม ก็ยังนับว่าจำเป็นที่จะต้องมี และก็
เรียกว่าความสงบทั้งนั้น, เช่นเดียวกับเงิน
ทอง เพชรพลอย ที่ทำเต็มชิ้น เราก็ยังเรียก
ว่า เงิน ทอง เพชร พลอย อยู่นั่นเอง ฯ

[๓๒]

คนเราสมมติสิ่งต่างๆ ตามความยึดถือ
ของตน. คำว่า “สงบอกสงบใจ” ของคน
บางคน มีความหมายเพียง ไม่ถูกลูกเด็ก ๆ
เข้ามาคลุ้มรุมรบกวนก็ได้ เพราะเขารู้จัก
ความสงบเพียงเท่านั้น. แม้กระนั้นก็ยังดี
ที่มันเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง ให้ชีวิตหน่วยนั้น

คืนรนไปได้ต่อไป จนกว่าจะพบความสงบที่
สูงขึ้น ๆ ๑. [๓๓]

มักจะมีผู้เข้าใจคำว่า “สงบ” ผิดไปมาก
จนหมายเอาว่า เป็นความเกียจคร้าน หรือ
อยู่นิ่ง ๆ. แต่ที่จริงความสงบ หมายถึงมี
อะไรมาดับความต้องการที่ร้อนระอุอยู่นั้นเสีย.
ความสงบนั้นอาจมองพบได้ ในความเป็นไป
ของมนุษย์เรา ๆ นี้เอง ว่าเท่าที่เป็นอยู่ทุกวัน ๆ
นี้ เราทุกคนล้วนแต่อาศัยความสงบ เป็น
ปัจจัยสำคัญของการครองชีวิต ให้อยู่ไปได้
หรือแม้ที่สุดเพียงแต่เพื่อทำกิจการเล็ก ๆ
น้อย ๆ ๑. [๓๔]

ความสงบนั้นช่วยให้เราทำหน้าที่ของเรา
ไม่ใช่ทำให้จู้จี้เกียจเหลวไหล. ดังเช่นนักเรียน
แม้อยากจะสอบได้สักเพียงใด ก็ต้องสงบ
ความอยากของตน เพื่อให้ได้เล่าเรียนไปได้
เรื่อย ๆ ด้วยความสงบ มิใช่อยากด้วยความ
ร้อนระอุ. ความมานะอยากจะสอบไล่ได้ เกิด
ขึ้นรุนแรงเดือดพล่านพักหนึ่ง แต่แล้วเขา
จะสอบไล่ให้ได้จริงๆ ก็ต้องก้มหน้าก้มตา
เรียน, เรียนโดยลึ้มทุกอย่างเสียชั่วคราว ซึ่ง
แม้ตัวความทะเยอทะยานที่จะสอบเอาให้ได้
นั้น ก็ต้องกดให้อยู่นิ่ง ๆ ไว้ชั่วคราวเหมือนกัน
แล้วเรียนไปด้วยความสงบเต็มที่. นี่ก็คือ

ความสงบแบบหนึ่งในหลายแบบหลายชั้น
ซึ่งทุก ๆ ชั้น ก็ล้วนแต่ทำให้นอนหลับได้
คราวหนึ่ง ๆ ทั้งนั้น ฯ [๓๕]

คนเราทั่วไป ต้องระงับความร่าเริง
ไว้ทีก่อน เพื่อให้ได้มาซึ่งผลอันน่าชื่นใจทั้ง
นั้น : ชาวนาต้องรอผลแห่งการทำนาของ
ตนด้วยความสงบ มิใช่ว่าหว่านลงไปเข้านี้
แล้วเย็นนี้จะเกี่ยวได้, ในนิคมสร้างตนเอง
กว่าจะสร้างตนเองสำเร็จ ก็ต้องใช้ความสงบ
หลายร้อยครั้ง, ข้าราชการเจ้าหน้าที่ล้วน
แต่ต้องสงบใจทำงานไป จนกว่าจะถึงวัน
เงินเดือนออก หรือเลื่อนตำแหน่ง, พระ

ณเราก็ต้องสงบใจจากการเป็นห่วงในโลภียา-
 รมณ์ ทำกิจของบรรพชิต ฯ [๓๖]

ความสงบชนิดที่ช่วยให้คนเราทำ
 หน้าที่ต่าง ๆ ของตนได้นั้น เป็นความสงบที่
 เอียงไปข้างความสงบชนิดแท้จริง แม้ยัง
 ไม่ใช่ขั้นแท้จริงอันเด็ดขาด เนื่องจากเป็น
 ความสงบที่ยังต้องมีการกดไว้หรือข่มไว้ และ
 สงบอยู่ได้ชั่วเวลาที่ยังมีการข่ม ฯ [๓๗]

การสงบในฝ่ายธรรม ซึ่งเป็นไปเพื่อ
 ทำลายตัว “ความอยาก” นั้น แบ่งได้เป็น
 สองชั้นคือ : ชั้นที่ข่มมันไว้ด้วยกำลังใจ ที่
 เรียกตามทางศาสนาว่า “สมถภาวนา” และ

ขั้นต่อไป หรือขั้นสุดนั้น ตั้ครากมันเสียด้วยการทำลายความเข้าใจผิด ที่เป็นต้นเหตุให้เกิด “ความอยาก” นั้น ๆ เสีย ซึ่งเรียกตามโหราศาสตร์ว่า “ทำลายอวิชา” อันจัดเป็น “วิปัสสนา ภาวนา” ฯ [๓๘]

ความสงบอันเกิดจากสมณะก็ตาม จากวิปัสสนาก็ตาม เป็นความสงบประเภทที่แท้จริง, หรืออย่างน้อยก็สงเคราะห์เข้าไปในฝ่ายแท้จริง ซึ่งถ้ามีมากเท่าใด ก็เป็นผลดีเท่านั้น และในเบื้องต้น ๆ ก็จำต้องอาศัยความสงบชนิดที่ข่มมันไว้นี้เอง เป็นกำลังก้าวไปหาความสงบขั้นสูงสุด และเด็ดขาด ฯ [๓๙]

ความสงบเป็นของจำเป็นประจำวัน ที่เราจะต้องมีต้องใช้ เราจึงยังคงเป็นคนอยู่ได้ หรือเป็นต่อไปได้, ทุกๆ คราวที่เราได้รับความเพลิดเพลิน หรือทำการงานสำเร็จ ได้รับความพอใจ ก็เป็นอันกล่าวได้ว่า นั่นแหละเป็นสิ่งที่ได้เกิดมาจากความสงบ ถ้าไม่อย่างนั้นก็อย่างเทียม ๆ. [๔๐]

มนุษย์เราส่วนมากรู้จักความสงบ ผิดความจริงไปมาก ทั้งๆ คำๆ นี้ก็เป็นคำที่มนุษย์ตั้งขึ้นใช้กันเอง. พอเอ่ยชื่อว่า “ความสงบ—ความสงบ” ขึ้นมา ในสมัยนี้บางคนถึงกับชะงักและถอยหลัง โดยกลัวไปว่า ความ

สงบนั้นจะทำให้เขาเห็นห่าง จากความ
สนุกสนานเพลิดเพลินต่าง ๆ เสียสิ้น แล้วไป
อยู่เป็นมุนีในป่า. แต่ถ้าถามถึงความเป็น
จริงในใจ เขาก็ต้องตอบว่า ชอบความสงบ
เหมือนกัน และเคยพูดถึงรสชาติความสงบ
กันเสมอ ๆ. [๔๑]

บุคคลที่ขลาด และไม่พยายามรู้ความ
หมายอันแท้จริงของความสงบ ย่อมไม่รู้จัก
ก้าวหน้าจากความสงบชั้นต่ำ ๆ ที่เขาได้
อาศัยมี ๆ ใ้ ๆ อยู่นี้ ให้ก้าวไปยังความสงบ
สุขชั้นสูงตามลำดับ ๆ ได้เลย. คงสอบไล่
“หลักสูตรการเป็นคน” ตกซ้ำแล้วซ้ำอีกอยู่

นั่นเอง ทั้ง ๆ ที่ทุกวัน ๆ เขาก็ตั้งอยู่ในความ
 พอใจ หรือความเพลิดเพลินอย่างใดอย่างหนึ่ง
 ซึ่งเป็นความสงบชั้นปลอมเทียม หรือชั้นที่
 เป็นเบื้องต้นอยู่แล้ว แทนที่เขาควรจะศึกษา
 และเขยิบเลื่อนขึ้นไปชั้นสูง กลับหยุด หรือ
 วนเวียนอยู่ในชั้นต้น ๆ. นี่เป็นผลแห่ง
 ความเข้าใจผิดในคำว่า “ความสงบ” นั่นอีก
 ต่อหนึ่ง ๆ. [๔๒]

เรายังมีความเข้าใจผิดกันอยู่อีกอย่าง
 หนึ่ง คือข้อที่ไม่เคยเข้าใจว่า มนุษย์และสัตว์มี
 “ความใคร่จะสงบ” เป็นสัญชาตญาณอันหนึ่ง
 เหมือนกัน หรือพร้อมกันกับสัญชาตญาณ

อื่น ๆ และบางทีจะเป็นสัจชาตญาณอัน
 หัวหน้าด้วยซ้ำไป. แม้มนุษย์จะมีสัจชาต-
 ญาณอันนี้อยู่ แต่ก็หาได้ส่งเสริม หรือแก้ไข
 ให้เจริญงอกงามเหมือนสัจชาตญาณอันอื่น ๆ
 ไม่. ยิ่งกว่านั้น ยังจะไม่ค่อยได้นำมาใช้ หรือ
 ไม่ค่อยรู้จักใช้ด้วยซ้ำไป นอกจากที่ความ
 จำเป็นบังคับ ๆ. [๔๓]

ในบางครั้ง ทำไมเราไม่ชอบให้ใครมา
 ครอบงำเรา โดยที่เราอยากนั่งคนเดียวของ
 เราเงียบ ๆ แต่บางครั้งทำไมเราไม่อยากอยู่หนึ่ง ๆ
 อยากทำนั่นทำนี่, ข้อสงสัยจึงมีว่า อันไหน
 แน่เป็นความต้องการของสัจชาตญาณ. แต่

ถ้าพิจารณาดูสัตว์ ซึ่งไม่มีการแก้ไข
เปลี่ยนแปลงจิตใจเหมือนมนุษย์ ก็ยังคง
เป็นไปตามธรรมชาติแท้ๆ อยู่แล้ว, เราจะ
เห็นว่า มันต้องการความสงบมากกว่า
ต้องการความวุ่นวาย, ต้องการอยู่นิ่งๆ มาก
กว่าวิ่งไปวิ่งมา, ต้องการกินเพื่ออิ่มมาก
กว่าเพื่อเล่นสนุกๆ อร่อยๆ, และถ้าไม่มี
ความจำเป็นอื่นใดบังคับให้ต้องทำโน่นทำนี่
แล้ว มันไม่สมควรที่จะมีการเคลื่อนไหว ฯ

[๔๔]

สัตว์นานาชาติ เมื่อความจำเป็นเนื่อง
จากการบังคับของสัตตชาติญาณอื่นๆ เช่น

สัญญาตญาณแห่งการต้องการอาหารมา
 บำรุงและขยายตัวเป็นต้น หหมดไปแล้ว,
 สัญญาตญาณแห่งการใคร่จะสงบก็ปรากฏ
 แทนที่ ซึ่งเหมือนกับว่ามันเป็นสัญญาตญาณ
 ทุนเดิมอยู่ในสันดานของมัน มาแต่อย่าง
 เดียว ฯ [๔๕]

มนุษย์และสัตว์ มี “ความใคร่จะสงบ”
 เป็นพื้นฐานของจิตอยู่ตลอดเวลา พอความ
 ต้องการชนิดอื่นๆ มีสิ่งมาสนองความอยาก
 จนจิตซัดหรือระงับไปแล้ว หลังจากนั้นจิตก็
 แล่นลงสู่พื้นฐานเดิมคือความสงบ เช่นเดียวกับ
 กับแมงมุม มีเวลาสำหรับนอนอยู่ตรง

ใจกลางรังของมัน มากกว่าเวลาที่มันวิ่งไป
ตามชายรังเพื่อจับสัตว์ ฯ. [๔๖]

จิตของมนุษย์เรา เมื่อผุดขึ้นทำหน้าที่
คิดนึก หรือรู้สึกอะไรเสร็จสิ้นแล้ว ก็ตกลงสู่
พื้นฐานเดิม คือภวังค์อยู่เป็นปกติ, และแม้
เมื่อมันจะทำหน้าที่คิด จากเรื่องหนึ่งไปยัง
อีกเรื่องหนึ่ง ก็ต้องตกพื้นฐานเดิมเสียก่อน
เหมือนกัน จึงเปลี่ยนไปได้. เราอาจกล่าว
ได้ว่า เมื่อนับรวมการตกสู่ภวังค์ครั้งเล็กครั้ง
น้อยทุกๆ ครั้ง รวมทั้งเวลาหลับเข้าด้วยกัน
แล้ว วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง เวลาที่อยู่ในภวังค์
จะมากกว่าเวลาที่ตื่นจากภวังค์ ฯ. [๔๗]

สำหรับสัตว์ที่มีความเป็นอยู่ของมันเอง หากไม่มีอะไรเข้าไปเกี่ยวข้องแล้ว เวลาที่จิตสงบหรืออยู่ในภวังค์ ย่อมมากกว่าเวลาที่ลุกขึ้นมาทำกิจต่างๆ มากนัก. นี่ทำให้เห็นว่าการที่มันตกลงสู่ความสงบทุก ๆ คราวที่มีโอกาสนั้น เป็นความต้องการของสัตตชาติญาณ เพราะเหตุที่มัน “ลุกไปทำงาน” ก็เฉพาะเมื่อจำเป็นเท่านั้น ฯ [๔๘]

การที่คนเราทำงานมากกว่าสัตว์ ก็เพราะมนุษย์ได้สร้างวิธีขยายกำลังของความคิดนึก ให้กว้างออกไปกว่าสัตว์นั่นเอง และมีมูลมาจากคณหานานาประการ ซึ่งเป็นฝัก

ฝ่ายของความไม่สงบอีกต่อหนึ่ง ๖. [๔๙]

สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย มีสัตตชาติญาณเป็น
 ๒ ฝ่าย คือสัตตชาติญาณฝ่ายที่ใคร่ความสงบ
 โดยตรง กับสัตตชาติญาณฝ่ายไม่ประสงค์
 ความสงบ. แต่เมื่อพิจารณาดูอย่างประณีต
 อีกครั้งหนึ่งแล้ว ฝ่ายไม่สงบหรือฝ่ายความ
 ดิ้นรนต่าง ๆ นั้น ก็ปรากฏว่าเป็นการดิ้นมา
 หาความสงบอีกนั่นเอง แม้มันจะเป็นความ
 สงบอย่างเทียม หรืออย่างแท้ก็ตาม ๖. [๕๐]

สัตตชาติญาณชั้นใหญ่ หรือชั้นหัวหน้า
 ของจิตก็คือการใคร่หรือการแสหาความสงบ
 (ซึ่งถ้าไม่ทางตรงก็ทางอ้อม). ส่วนสัตตชาติญาณ

อื่น ๆ ที่มีลักษณะต่างๆ กันนั้น เป็นเพียง
 การใคร่ความสงบทางอ้อม คือเพื่อจะสงบ
 ความใคร่ของมัน มันจึงดิ้นรนหา และไปยุติ
 ลงคราวหนึ่ง ๆ ด้วยการสงบ “ความอยาก”
 นั้นได้เป็นคราว ๆ ๆ. [๕๑]

เมื่อเป็นเรื่องที่ปรากฏชัดแล้วว่า
 สัตยชาติญาณฝ่ายที่มีลักษณะไม่สงบทุก ๆ
 อย่าง ล้วนแต่หมุ่นมาหาความสงบ มีความ
 สงบเป็นที่มุ่งหมายสุดท้าย ดังนี้แล้ว, ตัว
 “ความสงบ” จึงเป็นของที่มีอยู่ก่อนแล้ว :
 “ความไม่สงบ” หรือความดิ้นรนเป็นสิ่งที่
 เพิ่งเกิดขึ้น ด้วยอำนาจที่เหตุปัจจัยอย่าง

ใดอย่างหนึ่ง เข้าแทรกแซงปรุงแต่ง ชั่วครั้ง
 ชั่วคราว เป็นคราว ๆ และแล้วในที่สุดก็จะ
 เข้าสู่ภาวะที่สงบ หรือเข้าสู่ภาวะที่เหตุปัจจัย
 อะไรจะปรุงต่อไปอีกไม่ได้ ซึ่งเป็นนิพพาน
 —ความสงบอันเด็ดขาดแท้จริง ฯ [๕๒]

ที่ว่า “จิตนี้มันตกไปในกาม” มีกาม
 เป็นที่นอนจม ดิ้นรนแต่จะลงสู่กาม เหมือน
 ปลาที่เขายืนจับบัก ดิ้นจะลงสู่น้ำเสมอ ดังนี้
 แล้ว ก็ยังเห็นได้ว่ามันดิ้นลงสู่ความสงบ
 ชนิดเทียมเพราะ “ความต้องการ” อันนั้น เกิด
 มาจากความงี่หรือฝ้ายอวิชชา; ถ้าฉลาด
 ขึ้นเมื่อใด ก็จักดิ้นหาความสงบที่แท้มากขึ้น ๆ

เมื่อนั้น ฯ [๕๓]

คนเรานี้เมื่อความเข้าใจผิด ที่ทำให้
 กลัวความสงบหมดไปแล้ว กล่าวคือ มามอง
 เห็นและเข้าใจเสียใหม่ ว่าความอะอะวุ่น
 วายทั้งหลายนั้น คืออาการที่มันแส่ ไป
 หาความสงบของสัตตชาติญาณตั้งนี้แล้ว, ก็
 ไม่เป็นการยากอะไรเลย ที่จะเข้าใจและ
 พอใจในความสงบ ซึ่งคล้อยตามความ
 ต้องการของสัตตชาติญาณอยู่ก่อนแล้ว เรื่อง
 ของความสงบ จึงกลายเป็นเรื่องที่ไม่ยาก หรือ
 อยู่นอกเหนือวิสัยที่จะศึกษา ที่จะทำได้ และ
 ที่จะมีความสุขด้วยตนเอง ฯ [๕๔]

ความสงบ เป็นตัว “ความสุข” ได้จริง และแน่นอน ก็เพราะมันตรงตามต้องการของสัญชาตญาณ : ทำให้ “ความต้องการ” หรือความกระวนกระวายของจิตดับหายไป, หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง ก็เพราะความสงบมันตรงกับ “ความต้องการของธรรมชาติที่แท้จริง” นั้นเอง ฯ [๕๕]

สิ่งทุกสิ่ง เมื่อไม่มีอะไรมาผลักดัน มันจะอยู่นิ่ง, สำหรับคนเรา ถ้าความโง่ ความอยาก ความยึดถือ หรือผลของกรรมไม่มาผลักดัน เราจะอยู่นิ่ง ๆ เองตามธรรมชาติ หรือไม่เช่นนั้น ก็จะดับสนิทไม่มีเชื้ออันเป็นเหตุ

ให้เวียนเกิดเวียนตายเหลืออยู่เลย; สัตว์ก็
 เหมือนกับคน, พืชก็คล้ายกัน เป็นแต่ต่ำ
 ลงไปกว่านั้น. ธรรมชาติล้วน ๆ ที่ไร้ชีวิตจิตใจ
 ยิ่งเห็นได้ง่ายว่า ถ้าไม่มีอะไรไปรบกวนแล้ว
 มันจะอยู่เฉย ๆ : ถ้าไม่มีพายุพัดมา น้ำก็
 จะไม่มีคลื่น ต้นไม้ก็จะไม่หักโค่น ฯลฯ ทุก
 สิ่งจะสงบเงียบเป็นความเยือกเย็น ฯ. [๕๖]

ถ้าพิจารณากันในแง่การทรงตัวเพื่อตั้ง
 อยู่ เราจะเห็นได้ว่า “ความสงบ” เป็นการ
 สมดุล ไม่ต้องการทรงตัว มันก็ยืนหรือ
 ตั้งตัวอยู่ได้เอง. สิ่งที่ไม่สมดุล จะต้องม
 การหมุนหรือแล่นเอียงไปอย่างไรอย่างหนึ่ง

ซึ่งเป็นการทรงตัวเลี้ยงตัวให้ตั้งอยู่ได้ ฉะนั้น จึงเป็นภาระหนักและวุ่นวาย; สิ่งที่ไม่สงบ หรือที่ยังไม่มีการสมดุลอยู่ในตัวเอง จึง เป็นทุกข์. เมื่อใดมีการสมดุล เมื่อนั้น ภาระหนักแห่งการทรงตัวย่อมไม่มี มีแต่ ความเจียบเบาสบาย นั่นก็คือ “ความสงบ” ฯ.

[๕๗]

ตัว “ความดี” “ความจริง” และ “ความ ยุติธรรม” ก็เป็นตัวสมดุลชนิดหนึ่ง ๆ ตั้งอยู่ ได้โดยไม่ต้องมีอะไรช่วยพยุง เพราะเหตุว่า แท้ที่จริงสิ่งทั้งสามนี้ก็คือตัว “ความสงบ” แบบหนึ่งนั่นเอง. ถ้าไม่สมดุลหรือสงบอยู่

เพียงใด ก็ยังจะเป็น “ความดี” “ความจริง”
 “ความยุติธรรม” ขึ้นมาไม่ได้; แม้จะถูก
 สมมติก็เป็นเพียงในนาม ฯ [๕๘]

ความสมดุล หรือความสงบ เป็น
 ความสุขอยู่ในตัว เพราะเหตุว่ามันเป็นภาวะ
 ของการที่ความวุ่นวายหรือความทุกข์หมด
 เกลี้ยงไป เช่นเดียวกับเมื่อไม่มีมูลฝอยรกร
 รุงรัง ที่นั่นก็สะอาดเกลี้ยงเกลาเอง โดย
 มิต้องสร้างความเกลี้ยงขึ้นมาใหม่ ฯ [๕๙]

ความไม่สมดุล หรือความไม่สงบนั้น
 ต้องเป็นทุกข์ เพราะจะต้องมีอะไรช่วยถ่วง
 ช่วยค้ำ เพราะมันคอยแต่จะล้มอยู่เสมอ

เหมือนเด็กเพิ่งสอนยืนสอนเดิน จักต้องมี
การเอียงไปเอียงมา ด้วยอำนาจของความเป็น
ไม่สมดุลนั่นเอง ฯ [๖๐]

จิตที่มีความอยากในทางกายอย่าง
ใดอย่างหนึ่งอยู่ เมื่อยังไม่ได้สมอยาก ก็ไม่มี
การทรงตัว ต้องเอียงไปทางที่ยังขาด จึง
เป็นความวุ่นวายหรือทุกข์. ครั้นได้มาก็มี
การสมดุลได้ชั่วขณะหนึ่ง จึงสงบไปขณะ
หนึ่ง เป็นความสุขหรือความพอใจชั่วขณะ
หนึ่ง; แต่เพราะเหตุที่ความสงบหรือการ
สมดุลชนิดนั้น ยังเป็นชนิดเทียม ไม่เท่าใด
ก็เกิดความอยากอย่างใหม่ขึ้นมาอีก และจะ

วนเวียนกันอย่างนั้นเรื่อยไป ฯ [๖๑]

การที่ได้อะไรมากลบเกลื่อนความ
 อยากนั้น แม้จะเป็นการทำให้สมดุลงชั่วคราว
 ถึงกระนั้นเราก็ยังเห็นว่า “ความสงบ” เป็น
 สิ่งที่มีได้ในขณะที่สมดุลง และความสุกก็ย่อม
 มีด้วยในขณะนั้น; แต่จะเป็นความสงบแท้
 หรือเทียม สุขแท้หรือสุขเทียม ย่อมแล้วแต่
 กรณี. “ความอยาก” ได้ลดลงไปเท่าใด ความ
 สมดุลงก็ใกล้เข้ามาเท่านั้น ความสงบก็ใกล้
 เข้ามาเท่านั้น ฯ [๖๒]

เมื่อพิจารณากันอีกด้านหนึ่ง เราจะ
 พบว่า “ความสงบ” คือที่สุดจบของสิ่งทั้งปวง

สิ่งทั้งปวงย่อมไปสู่จุดจบที่ “ความสงบ” (ซึ่ง
 ในที่นี้หมายถึงความสงบอย่างแท้). สิ่งใดก็
 ตามเมื่อมันเดินทางไปยังไม่ถึงปลายทาง
 “ที่สุดจบ” มันก็ยังคงเดินทางอยู่นั่นเอง,
 หรือเมื่อยังค้นหา “ที่สุดจบ” ของมันไม่พบ
 มันก็ยังคงเวียนไปมาอยู่นั่นเอง. ความที่
 มันหยุดไม่ได้ นั่น คือ ‘ความทุกข์’ ความที่
 มันหยุดได้คือ ‘ความสุข’ หรือ “ความสงบ”
 ของมัน ฯ [๖๓]

“ความตาย” ของคนเราตามธรรมดา
 ยังไม่ใช่ “ความสงบ”, ความตายยังเป็น
 เพียงการวิ่งไปวิ่งมาตอนหนึ่งเท่านั้น เช่น

เดียวกับกลางวันและกลางคืน แม้จะดูว่าต่างกัน แต่ก็เป็นการล่องไป ๆ ของเวลาด้วยกัน อย่างไม่มีผิดกันเลย จะพูดว่ากลางวันต่างตรงข้ามกับกลางคืนย่อมไม่ได้ เพราะชั่วโมงของกลางวันก็ตาม กลางคืนก็ตาม ย่อมล่องไปรวดเร็วอย่างเดียวกัน, “ความตาย” ซึ่งเปรียบเสมือนเวลากลางคืนของการเวียนว่ายตายเกิด จึงยังมีใช้ “ความสงบ” หรือการหยุดเลย ฯ [๖๔]

การที่จะให้เข้าใจดีในข้อที่ว่า กลางวันกับกลางคืนไม่ต่างกัน หรือ “ความตาย” เป็นแต่เพียงฉากหนึ่งแห่งการเดินทางวนเวียนนั้น

เราต้องนึกข้ามไปถึง “สิ่ง” สิ่งหนึ่ง ซึ่งอยู่นอกอำนาจของกาลเวลา หรืออยู่นอกวงของการหมุนเวียน คือไม่มีตาย ไม่มีเกิด ในที่นั้นไม่มีเวลา เพราะเวลาไม่อาจล่วงไป ๆ ในที่นั้น ๆ ๑. [๖๕]

บทบาลีมีอยู่ว่า “อนิจฺจา วต สงฺขารา ฯลฯ เตสํ รูปสโม สุโข—สังขารไม่เที่ยง มีการเกิดขึ้น และมีการเสื่อมไปเป็นธรรมดา ครั้นเกิดขึ้นแล้วก็ย่อมดับ ความเข้าไปสงบรำงับของสังขารเหล่านั้น เป็นความสุข” ดังนี้ โดยมากมักจะเข้าใจกันว่า “การตาย” นั้นเอง คือ “ความสงบรำงับของสังขาร”. แท้ที่จริง

“การตาย” ซึ่งมีปรากฏในขณะนั้นเป็นเพียงการดับ ซึ่งเป็นตอนหนึ่งของความไม่เที่ยงเท่านั้น เพราะว่าสังขารอันนั้นยังต้องหมุนเวียนต่อ ๆ ไป ในลักษณะอีกอย่างหนึ่ง. ส่วน “ความสงบรำงับของสังขาร” นั้น สามารถมีอยู่เองโดยไม่ต้องเกี่ยวกับเวลา ฉะนั้นมันจึงอาจมีอยู่ได้ ทั้งที่คนยังเป็น ๆ อยู่ คือยังไม่ตาย หรือแม้คนจะตายไปแล้ว ฯ [๖๖]

สิ่งใดที่ยังอยู่ได้อำนาจของกาลเวลา สิ่งนั้นจะมีการจบสิ้นยังไม่ได้. “การตาย” ของคนธรรมดา ยังเกี่ยวเนื่องแน่นแฟ้นอยู่กับเวลา จึงยังไม่ใช่ตัว “ความสงบรำงับของสังขาร”

ในแดนอันเป็นที่สงบร่างับของสังขาร เป็น
ได้แต่เพียง “การตาย” ที่มีอยู่ที่ป่าช้า ซึ่ง
เป็นเพียงระยะหนึ่ง ของการเดินทางทาง
วิญญาน. เมื่อใดการเดินทางนั้นๆ ไป
จนถึงที่สุดของมัน และสงบร่างับได้จริง จึง
จะมีความสุขจริง, ถ้าสงบร่างับเล่นๆ เช่น
การตายก็เป็นความสุขเล่นๆ ฯ [๖๗]

เมื่อการไปจนถึงที่สุด เป็นการออกไป
จากข้อผูกมัด ดังเช่นสังขารที่เข้าถึงความสงบ
ย่อมพ้นจากข้อผูกมัดที่จะต้องเกิดต้องตาย
อย่างนี้แล้ว, “ความสงบ” ก็ต้องเป็น “ความ
สุข” เพราะข้อพิสูจน์ง่ายๆ ว่า “ความสงบ”

ก็คือการไปจนถึงที่สุด พ้นจากข้อผูกมัด
แล้วนั่นเอง ฯ [๖๘]

“ความสงบ” เป็นทฤษฎีทั่วไป ของ
พระพุทธศาสนา กล่าวคือ ในส่วนปริยัติ
พุทธบริษัทเรียนเรื่องสงบกายวาจาใจ, ใน
ส่วนปฏิบัติก็คือ การทำจริง ๆ พุทธบริษัททำ
หรือพยายามปฏิบัติเพื่อสงบกายวาจาใจ, ใน
ส่วนปฏิเวธ คือการได้รับผลของงานในขั้น
สุดท้าย ก็หมายถึงพุทธบริษัทได้รับผล คือ
ความสงบเย็นของกายวาจาใจ ฯ [๖๙]

สงบกาย สงบวาจา สงบใจ ที่เป็นผล
มาแต่ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ นี้เป็นความ

สงบฝ่ายแท้ คือเป็นการขุดเกลาคความอยาก,
มิใช่หา “สิ่งสนองความอยาก” มาป้อนให้
สงบไปชั่วครั้งคราว ซึ่งนั่นเป็นเพียงความ
สงบฝ่ายเทียม ๆ. [๗๐]

“ความสงบ” เป็นลักษณะสังเกต
เฉพาะของพุทธศาสนา การกระทำ การพูด
การคิดใดๆ ก็ตาม ถ้าหากมิได้เป็นไปเพื่อ
ความสงบแล้ว ฟังรูนั่นมิใช่ระบอบธรรม-
วินัยของพระพุทธศาสนา ๆ. [๗๑]

คำว่า “ความสงบ” ย่อมคาบเกี่ยวไปถึง
“ความรู้แจ้ง” “ความบริสุทธิ์” และ “ความ
สุข” อยู่ในตัวมันเองแล้ว โดยเหตุที่ว่า มี

ความสงบเมื่อใด ย่อมมีความรู้แจ้งสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง, มีความสงบเมื่อใด ย่อมมีความบริสุทธิ์สะอาด เพราะถ้ายังไม่บริสุทธิ์ก็สงบลงไม่ได้, มีความสงบเมื่อใด ย่อมหมายถึงมีความสุข เพราะไม่มีการวุ่นวาย ทั้งไม่มีการเบียดเบียนตนเบียดเบียนผู้อื่น รวมอยู่ในนั้นเสร็จ ฯ [๗๒]

“หลัก” แห่งพุทธศาสนานั้น มีต่าง ๆ เช่นหลักอริยสัจจ์เป็นต้น แต่ทำไมจึงกล่าวว่า “ความสงบ” เป็น “หลัก” อันหนึ่งด้วย? ทั้งนี้ เพราะหลักความสงบ ก็เป็นอันเดียวกันกับหลักอริยสัจจ์นั่นเอง ต่างกันสักว่าชื่อ : ทุกข์

และเหตุให้เกิดทุกข์ เป็นฝ่ายลุกขึ้นโพลง ๆ เพราะอำนาจอวิชาเป็นมูลเหตุอันต้นที่สุด; นิโรธ ความดับสนิทของทุกข์ กับหนทาง หรือวิธีที่จะให้ถึงความดับทุกข์อันเรียกว่า “มรรคมืองค์แปด” นั่นก็คือ “ความสงบ” และ “ทางของความสงบ” นั่นเอง ฯ [๗๓]

“สงบ” คำเดียวเท่านั้น คือใจความของพุทธศาสนา พุทธศาสนาก็คือความจริงเรื่อง “ความสงบ” เป็นหลักวิทยาศาสตร์. เรื่อง “ความสงบ” ของทุก ๆ สิ่งที่ยิ่งว่อนไปมาในสากลจักรวาล เป็นเรื่องที่สอนให้เราสามารถนำเอาสากลจักรวาลทั้งปวง มาไว้ใน

กำมือ และไม่ทำความยุ่งยากอันใดให้แก่เรา
 สืบไป ถ้าหากเราเข้าถึง “ความสงบ” นั้น
 ได้จริง ฯ [๗๔]

“ความสงบ” คือตัวมหาอำนาจอันมหึมา
 ที่แฝงตัวคุ้มครองโลก อยู่เบื้องหลังแห่ง
 ความวุ่นวายนานาประการของโลก, การที่
 โลกนี้จะลุกเป็นไฟขึ้นมาเป็นคราว ๆ นั้น ที่แท้
 ก็มีสาเหตุการณ์ร้ายแรงอย่างใดสัก เพราะ
 ว่าเมื่อเปรียบเทียบถึงสากลจักรวาลทั้งสิ้น
 แล้ว โลกก็เป็นของนิดเดียว ราวหยิบมือหนึ่ง
 เท่านั้น ฯ [๗๕]

เมื่อมนุษย์ไม่รู้จักตัว “ความสงบ” ซึ่ง

ควรสมมติเป็นอัตตัตว์ใหญ่ของสากลจักรวาล
 ก็ย่อมพากันเห็นว่าโลกนี้เป็นของใหญ่โตอยู่
 เอง และพลอยเห็นเรื่องวุ่นวายต่างๆ ใน
 โลกเป็นของใหญ่โตไปด้วย ซึ่งที่จริงไม่ได้
 หนึ่งในล้าน ของสากลจักรวาลส่วนที่สงบดี
 อยู่. เสียงดังของการระเบิด ในการสงคราม
 ทั้งหมดไม่ดังเท่า “เสียงของความสงบ” ซึ่ง
 มนุษย์มักจะไม่ค่อยได้ยิน ฯ [๗๖]

ถ้าใครจับตัวความสงบ ซึ่งสมมติในที่
 นี้ว่าเป็นอัตตัตว์ใหญ่ของโลกได้ ก็จะได้ยิน
 “เสียงของความสงบ” อันไม่มีเสียงใดดัง
 เท่ามันทันที. เมื่อจับไม่ได้ ก็ไม่รู้สึกรว่ามีอยู่

เช่นเดียวกับการรับคลื่นวิทยุ ที่ขณะยังรับ
ไม่ได้ก็ไม่ได้ยิน คล้ายๆ ว่ามันไม่มี ทั้งๆ ที่
มันแผ่กระจายอยู่ทั่วไป และแผ่อยู่ตลอดเวลา
เวลา ฯ [๗๗]

ถ้าจะกล่าวให้มีตัวมีตนกันแล้ว ควรชี้
ความมีตัวตนไปยังตัว “ความสงบ” ซึ่งเป็น
ตัวมหาอำนาจครองโลกหรือสากลจักรวาล,
เป็นตัวซึ่งแผ่ซ่านเป็นตัว ๆ เดียวกันไป
ทั้งหมด, เป็นตัว ๆ เดียวกัน ซึ่งอาจพบได้
ในที่ทุก ๆ แห่ง ในสิ่งทุก ๆ สิ่ง ทุก ๆ เวลา
ในเมื่อมีดวงตาชนิดที่จะมองเห็นมันได้ และ
จะเห็นว่า มันมีอยู่ที่เบื้องหลังความวุ่นวาย

ในที่นั้น ๆ นั้นเอง ฯ. [๗๘]

รสของสิ่งใด ๆ ก็ตาม ไม่มีรสอื่นที่สูง
หรือมีรสดีไปกว่า “รสของความสงบ” หรือ
รสที่เกิดจาก “ความสงบ”. แต่เนื่องจากคน
เราไม่เคยพบตัว “ความสงบ” จึงไม่เคยชิน
และไม่ทราบว่าเป็นรสเลิศกว่าสิ่งใด ฯ. [๗๙]

เมื่อคนที่จมแน่นอยู่ในโลก พากันพูด
ถึงความสงบนั้น เขาพูดด้วยความรู้สึกที่
เหมือนกับจะต้องกินยาอายุวัฒนะที่มีรสขมขื่น.
แม้จะพูดถึงกันอยู่เสมอ ก็ไม่สามารถชิมรส
ล่วงหน้าของ “ความสงบ” ได้ หรือแม้แต่
คาดคะเนถูก ว่ามันจะมีรสอย่างไร ฯ. [๘๐]

รสอร่อยของ รูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส อันใดอันหนึ่ง ซึ่งโลกถือว่าเลิศที่สุดนั้น เมื่อนำเข้าไปเปรียบเทียบกับแม้กับรสที่เกิดจากความซาบซ่าในทางธรรม ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว ก็สู้กันไม่ได้เสียแล้ว อย่าว่าแต่จะนำไปเปรียบกับรสที่เกิดจาก “ความสงบ” อันสูงสุดแท้จริงนั้นเลย ฯ [๘๑]

เมื่อตัวความสงบ ซึ่งควรเรียกมันว่า “อิตตาใหญ่” ของทุก ๆ สิ่ง ปราภฏแก่ใจของใครก็ตาม เขาจะต้องรู้สึกว่าเขาได้ยินเสียงที่ดังที่สุด, ได้เห็นสิ่งที่ใหญ่ที่สุด กว้างที่สุด, และพบสิ่งที่มีรสเลิศที่สุด

ทุกคนไป ฯ [๘๒]

ท่านทั้งหลายลองคำนวณดูทีหรือว่า เสียงที่ดังที่สุดในโลกนี้ เช่นเสียงระเบิดของ ภูเขาไฟที่ร้ายแรงที่สุด ก็ยังมีได้ยินกันทั่วโลก ซึ่งเป็นเพียงส่วนน้อยส่วนหนึ่งของสากลจักรวาล แต่ “เสียงของความสงบ” นั้น ดังก้องทั่วสากลจักรวาลทุก ๆ จักรวาล และดังอยู่ตลอดเวลา ฯ [๘๓]

“เสียงของความสงบ” เป็นเสียงที่ร้องตะโกนให้ทราบ ถึงความที่สิ่งทั้งปวงเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา, เป็นเสียงร้องตะโกนให้ทราบ ถึงความโง่เขลา

แต่าคู่่นของผูู้้ที่มีความตื้น ึ่ง หลงไหลในโลก และเป็นเสียงที่ร้องตะโกนให้ทราบ ถึงความ ที่นิพพานหรือความสงบนั้นมืรออยู่ท่ว ๆ ไป สำหรับทูก ๆ คน และมีอยู่ที่นี้แล้ว ฯ [๘๔]

ผู้ใดเพิกถอนโลกียารมณั้ อันเป็น เหมือนฝ้าบังหุ้บังตาของตนออกเสียได้ ด้วยการมองเห็นโลกในด้านใน ตามที่เป็นจริง เมื่อใด, เมื่อนั้นเขาจะได้ยิน “เสียงของ ความสงบ” และจะทราบได้วามันดั่งก้อง เป็นเสียงอันเดียวกัน อยู่ตลอดสากล จักรวาลอย่างไร เป็นรสที่เลิศกว่ารสทั้งปวง อย่งไร ฯ [๘๕]

จิตใจของมนุษย์เรา ถ้าไม่ถูก รากะ
โทสะ โมหะ เข้าครอบงำ, ไม่มีความกลัว,
ทั้งความแก่ ความเจ็บ ความตาย ก็เป็นของ
ไร้ความหมายแล้ว จะมีอะไรอีกเล่า ที่เป็น
ความบันเทิงรื่นเริงไปกว่านี้ ฯ [๘๖]

“ความสงบ” เป็นสิ่งที่เราอาจหาพบ
ได้ในทุก ๆ สิ่ง ทุกสถานที่ ทุก ๆ เวลา ถ้า
หากว่า เรามองดูสิ่งนั้น ๆ ในด้านใน, “ความ
สงบ” ที่เราพบได้ในสิ่งต่าง ๆ ทุกสิ่งนั้น นั้น
เป็นเสมือนแกนหรือโครง เป็นที่เกาะจับ
ของโลกิยธรรม หรือสังขารทั้งหลาย (คือ
ร่างกายจิตใจและอารมณ์ต่าง ๆ). เมื่อเพิก

ถอนโลกิยธรรมหรือสังขารเหล่านั้นออกไป
เสียให้หมดสิ้น สิ่งที่เหลืออยู่ก็คือ “ความ
สงบ”ฯ. [๘๗]

ถ้าใครอยากจะมีอตตัตว์ตนของตน
กันบ้าง ก็จงมีที่ “ความสงบ” อันไม่รู้จักดับ
สูญนั้นเถิด; อย่าไปมีในส่วนที่เป็นร่างกาย
หรือจิตใจแต่อย่างหนึ่งอย่างใดเลย. การมี
อตตัตว์ตัว “ความสงบ” ยังมีหวังที่จะพบ
หรือเข้าถึง หรืออย่างน้อยก็ได้ยินเสียงอัน
ดังก้อง ของ “อตตัตว์ใหญ่ของสากล
จักรวาล” กล่าวคือความสงบอันแท้จริงนั้น
ได้โดยง่าย, ดีกว่าที่จะมีตัวตนเป็นกลุ่มเป็น

ก่อน เป็นสัตว์ เป็นคน เป็นหัว เป็นหู อย่าง
นั้นอย่างนี้ในที่อื่น ฯ [๘๘]

การพบตัว “ความสงบ” เท่ากับ
เป็นการพบแก่นหรือแกนของทุก ๆ สิ่ง
รวมทั้งตัวเราเอง และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรา.
ความวุ่นวายต่าง ๆ เป็นเพียงผิวเปลือก หรือ
กระพี้ ซึ่งหาความจริงอันใดไม่ได้ ไม่มีความ
แน่นอน ฯ [๘๙]

ทำไมจึงกล่าวว่า “ความสงบ” เป็นตัว
มหาอำนาจ ที่คุ้มครองสากลจักรวาลนี้ ก็
ด้วยเหตุว่า ไม่มีอะไรทรงอำนาจมากเหมือน
สิ่งนี้ มันเป็นสิ่งที่สิงซึมอยู่ในทุก ๆ สิ่ง, มัน

เป็นสิ่งที่น้ำไหลท่วมไม่ได้ ไฟไหม้ไม่ได้ ลมพัดให้เหี่ยวแห้งไม่ได้, ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ไม่มีอะไรผ่าตัด หรือทำให้เปลี่ยนแปลงอย่างใดได้, มันเป็นที่ทุกคนจำต้องรับเอา ทุกคนจำต้องอาศัย, มันเป็นที่ตั้งก้อนอยู่ในที่ทั่วไปในอนันตจักรวาล, มันเป็นที่ แม้สิ่งใดจะร่วนวายยุ่ยเหยิงเพียงใดก็ตาม ครั้นเข้าไปถึงแดนนั้นแล้ว จะต้องดับสนิทลง ฯ [๙๐]

ไม่สมัยใดก็สมัยหนึ่ง สากลจักรวาลรวมทั้ง “พระเป็นเจ้าผู้เป็นผู้สร้าง” ด้วย จะต้องดับไป; แต่ “มหาอำนาจ” คือ “ความ

สงบ” นั้น จะคงเหลืออยู่. มันเป็นสิ่งที่
 ไม่มีการเกิดขึ้น และการดับ ฉะนั้น จึงเป็น
 “อนันตกาล” หรือ “อนันตชีพ” ฯ. [๙๑]

ท่านทั้งหลายจงอย่าหันหลังให้ “ความ
 สงบ” จงเปิดเครื่องรับของท่านขึ้นฟังเสียง
 ของ “ความสงบ” มันเป็นโน้ตเพลงอันไพเราะ
 ดังก้องอยู่ไม่ขาดระยะในที่ทั่วไป. ท่านจง
 อาศัยเครื่องมือในการรับเสียงนี้ อัน
 พระพุทธองค์ทรงประทานไว้ กล่าวคือ ศีล
 สมาธิ ปัญญา นั้นเถิด ฯ. [๙๒]

ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นวิถีที่จะนำไปสู่
 ความสงบอันสูงสุด และพร้อมกันนั้นมันก็

เป็นความสงบขั้นต่ำ ๆ พร้อมกันไปในตัว เป็น
เสียบียงเครื่องหล่อเลี้ยงไปในระหว่างทางเป็น
ลำดับด้วย ฯ [๙๓]

ศีล คือปกติภาพดั้งเดิมของกาย วาจา
ที่ยังไม่เป็นไปตามอำนาจกิเลส. ศีลแสดงรูป
ของมันให้ปรากฏอยู่ได้ ด้วยเจตนาที่จะรักษา
ปกติภาพดั้งเดิมอันบริสุทธิ์ ของบุคคลผู้ตั้งใจ
ระมัดระวัง จนกระทั่งมันเป็นของอยู่ตัว แม้
ตอนหลังๆ จะไม่ค่อยระวัง ก็ไม่เปลี่ยนเป็น
อื่น อันเรียกว่าเขามีศีลจริงๆ แล้ว ฯ [๙๔]

การล่วงศีล หรือทุศีล ก็คือการลุด
โพล่งขึ้นของกิเลส ทำลายความสงบดั้งเดิม

แล้วทะลุออกมาทางกายวาจา. เมื่อยังมีศีล
ก็หมายถึงกายวาจายังสงบอยู่ได้ตามปกติเดิม
นี้จัดว่าเป็น “ความสงบ” ชั้นหนึ่งได้ใน
เบื้องต้น, ตลอดเวลาที่เจตนาระมัดระวัง
นั้นยังเป็นไปด้วยดี, หรือเคยชินจนไม่ต้อง
ระมัดระวังแล้ว ฯ [๙๕]

คนเราควรพยายามทำตนให้มีศีลชนิด
ที่เคยชิน จนเป็นปกติในสันดาน จึงจะได้
รับประโยชน์ หรือได้รับ “ความสงบ” จาก
ศีลได้เต็มที่; มิฉะนั้นจะยังไม่ได้รับความ
สะดวกและพอใจ เปรียบเหมือนเด็กที่เพิ่ง
เริ่มเรียนหนังสือ ยังต้องท่องบ่นกันลืมนอยู่

เสมอ. อย่างนี้จะเรียกว่ารู้หนังสือยังไม่ได้ เพราะยังไม่ได้ได้รับความสะดวกสบายเหมือน คนที่เขารู้หนังสือดีแล้ว ไม่ต้องมัวมาผันสระ พยัญชนะเหมือนเด็กแรกเรียน ฯ [๙๖]

ถ้าบุคคลใด มีศีลโดยปกติในสันดาน ไม่มีบกพร่อง, เป็นศีลชนิดที่พระอริยเจ้า ชื่นชมพอใจแล้ว ก็เชื่อว่าบุคคลนั้นได้ “ความ สงบ” อันแท้จริงในขั้นต้น. เขามีโอกาส ก้าวขึ้นสู่ขั้นต่อไป คือสมาธิได้โดยง่าย เพราะ เมื่อกายวาจาสงบดี ไม่มีโทษรบกวนแล้ว ใจ ก็สงบได้ง่าย ฯ [๙๗]

สมาธิ คือปกติภาพของจิต ในส่วนที่

ไม่มีความรู้สึกอันชั่วร้ายเกิดขึ้นรบกวน, ยังคงแจ่มใส เหมาะแก่การศึกษาพิจารณา อรรถธรรมอันลึกซึ้งอยู่เสมอ และสงบเยือกเย็นเป็นความผาสุกของจิต เป็นการชิมรสของ “ความสงบอันแท้จริง” ล่วงหน้าไปพลาง ในปัจจุบันทันตาเห็น ฯ [๙๘]

นิรวณฺ์ หรือความชั่วร้าย อันเป็นความรู้สึกภายในใจ ก็หมายเอาความลุกโพล่งขึ้นของกิเลสเหมือนกัน แต่หมายถึงกิเลสชนิดที่ไม่ถึงกับทะลุออกมาทางกาย วาจา เพียงแต่กรุ่นหรือปั่นป่วนในทางกามารมณฺ์, กรุ่นไปในทางพยาบาท, มินชาไปด้วยง่วงซึม,

โยกโคลงไปด้วยความฟุ้งและความเบื่อ, และ
 มีคิ้วอยู่ด้วยความลึนเล ไม่มีอะไรแน่นอน
 ในภายในใจ ฯ [๙๙]

ความรู้สึกอันชั่วร้าย ที่เรียกว่านิเวศน์นั้น
 ย่อมรบกวนจิตใจให้หมดสุข จึงจำเป็นที่จะ
 ต้องมีวิธีอันแยบคาย สำหรับควบคุมใจไว้ให้
 อยู่ในอำนาจ เป็นวิธีบังคับกันตรง ๆ ก็มี, เป็น
 อุบายประดับประดาให้มันพอใจในทางสงบ
 ก็มี, ที่เป็นขั้นสูง ถึงกับสงบความรู้สึกคิด
 นึกทั้งปวง จนดูคล้ายกับว่าตายแล้ว ก็มี ฯ

โลกนี้คืออะไรแน่ ?

โลกนี้คือ	ถ้ามืด	ไม่เห็นแสง
ไม่มีความ	แจ่มแจ้ง	ไม่เฉลียว
คิด—พูด—ทำ	โง่หา	ไปทำเดี๋ยว
ลองคิดเทียบ	“โลกสว่าง”	ข้างหน้ากัน!
โลกนี้คือ	ร่มไม้	ได้อาศัย
บัดเดียวใจ	พักร้อน	แล้วพ่อนผัน
ออกไปสู่	โลกอื่น	อีกหมื่นพัน
ไยยึดมั่น	หมายมี	โลกนี้นาน!

โลกนี้เหมือน ทางผ่าน ที่รกริ้ว
 เพื่อทนสู้ อดเปรี้ยว ไปกินหวาน
 พันโลกนี้ มียิ่ง กว่าอ้อยตาล
 เมื่อพบพาน “อมฤ— ตโลกา”!

โลกนี้เพียง บทเรียน ให้เพียรอ่าน
 หมั่นวิจารณ์ ด้นลึก รับผิดชอบ
 ให้รอบรู้ แจ่มจน พันมลายา
 แล้วโลกมา เป็นบ่าว เรารำไป!

โลกนี่คือ เครื่องลวง ของมารร้าย
ไว้สอบไล่ ว่าใคร ยังหลงไหล
ว่าใครบ้า ใครเขลา เผ่าจมนใน
หล่มโลกใหญ่ ติดตั้ง ทั้งชั่วดี
โลกเรานี้ ที่แท้ คือ โรงละคร
ไม่ต้องสอน แสดงถูก ทุกวิถี
ออกโรงกัน จริงจัง ทั้งตาปี
ตามท่วงที อวิชา ลากพาไป!

โลกนี้เปรียบ ปานว่า มหาสมุทร
ปลา มนุษย์ ผุดวาย อยู่ไหวๆ
เพราะค้นหา หมิ่นวิถี เข้าใจใจ
วังวักไขว่ เหี้ยอดี มีไม่พอ!
โลกนี้คือ กรงไก่ เขาใส่ไว้
จะนำไป แล่เนื้อ ไม่เหลือหลอ
จิกกันเอง ในกรง ได้ลงคอ
เฝ้าตั้งข้อ รบกัน ฉันทันกแก้ว!

จงดูเถิด โลกนี้ มีหลายแง่
 ดูให้แน่ น่าสรวล เป็นชวนหัว
 หรือชวนเศร้า โศกสลด ถึงหดตัว
 ดูให้ทั่ว ถ้วนความ ตามแสดง!
 จะดูมัน แง่ไหน ตามใจเถิด
 แต่ให้เกิด ปัญญา มาเป็นแสง
 ส่องทางเดิน, ชีวา ราคาแพง
 อย่าให้แพลง พลาดพลัง ระวังเอ๋ย!

“สรีรียาส”

๒๗ พ.ค. ๙๕

ธรรมะใกล้มือ

- สมัครรับ SMS ข้อธรรมฟรี เฉพาะเครือข่าย AIS
กด *455233300 แล้วกดโทรออก
- ธรรมะ “Twitter” ที่ www.twitter.com/buddhadasa
- ธรรมะดีดี (D³) รับ “ข้อธรรม” และ “เสียงธรรม”
www.facebook.com/buddhadasaarchives
www.facebook.com/book.bia
www.dhamma4u.com
www.bia.or.th
www.life-brary.com
- แอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน ทั้ง iOS และ Android
 - BIA Dhamma eTravel : เที่ยวทั่วไทยให้ถึงธรรม
เปิดพื้นที่ธรรมในหัวใจสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมมือใหม่
 - BIA Meditation : สงบจิต พินิจ ภาวนา
สัมผัสสมาธิกับการดับเสียงธรรมชาติ

ธรรมะในสวน ตักบาตรเดือนเกิด

- ทุกวันอาทิตย์แรกของเดือน ที่สวนโมกข์กรุงเทพ
- บูชาพระรัตนตรัย รับศีล และฟังธรรม ตักบาตรแบบครั้ง
พุทธกาล แล้วร่วมกรวดน้ำแผ่เมตตา ร่วมกินข้าวกันบาตร
- เจริญสติภาวนา และกิจกรรมมหรสพเพื่อปัญญา

หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ

เป็นที่รวบรวม ดูแล รักษาและจัดระบบบริการการศึกษา ค้นคว้า เอกสารต้นฉบับและสื่อการศึกษาการเผยแพร่ต่างๆของท่านพุทธทาส ตลอดจนการให้บริการ ร่วมมือสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้าวิจัย พัฒนาเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านศาสนธรรม การจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างสติปัญญาและจิตใจ ให้เจริญเติบโตจนกล้าแข็งในความ ถูกต้องและดีงามอย่างริ้นรมย์ จนสามารถเป็นผู้ที่อยู่เย็นและเป็น ประโยชน์ยิ่งขึ้น